

HISTORISCHE KARPERUITZETTINGEN

Filip Matthys

WATERSPORT
CENTRALE
KANDIDAAT
WINNAAR

Waar komen ze vandaan?

Afgelopen zomer maakte ik een eerste keer kennis met de Schelde. Ik had meteen ook het geluk om bij iedere sessie wel wat karper te mogen verwelkomen. Na een geslaagd nachtje met Maiko Busschaert bleef ik nog even verder vissen tot de middag. Maiko had andere verplichtingen en wenste me rond 08.00 u nog een vruchtbare voormiddag. Een uurtje later stond ik een leuke schub te drillen, toen ook de andere hengel er vandoor ging. En riviervissen gaan er ook vaak écht vandoor, als een raket!

Pak em beet, 5 minuten later sta ik moederziel alleen langs de Schelde. In mijn linkerhand een schepnet met twee vissen in. Twee totaal verschillende types. Niet alleen qua beschubbing en formaat, maar ook qua bouw. Het aanzicht van dit duo op mijn mat is bijzonder. Voor mij dan toch. Die morgen steekt een nimmer beantwoorde vraag opnieuw de kop op. "Waar komen die vissen toch vandaan?" "Zijn hun ouders ook beestjes van de rivier, of dan toch verwekt op een kwekerij?"

Waarheen?

Er moest en ging een antwoord gevonden worden op deze vraag. Na zoveel jaren van speculeren, was het tijd voor diepgaander

onderzoek.

Een keurig opgestelde mail ging naar de vijf provinciale visserijcommissies. Of ze mij info konden verschaffen rond de herbepottingen van de vorige eeuw.

Veelbelovend checkte ik meermaals per dag mijn mailbox. Helaas, het bleef stil. Te stil. Bij navraag bleken vele PVC's niet langer over hun archief te beschikken. Archief ouder dan 30 jaar wordt na een grondige selectie steevast overgedragen aan het Rijksarchief. Dit betekent helaas ook dat een flink stuk archief die selectie mogelijks niet heeft 'overleefd'. Een domper, maar meteen ook een kleine opening. Mijn liefvallige wederhelft werkt immers sinds jaar en dag op het Rijksarchief. Naast een passage op het depot te Beveren, maakte ze ook enkele jaren dienst uit van de mobiele archiefploeg. Ook het algemeen Rijksarchief te Brussel is haar niet vreemd. Digitalisering was daar de opdracht. Sinds ruim een jaar maakt ze echter deel uit van het team te Brugge. Daar zou mijn zoektocht naar karperuitzettingen ook starten...

De eerste stap is het doornemen van inventarisatielijsten. Ik botste al vrij snel op items van 'de minister van landbouw, Bestuur van Waters en Bosschen'. Titels als 'Herbepotting van waterlopen' en 'visschuitstortingen' genoten meer dan

mijn gemiddelde aandacht. Ik voelde mijn vingers jeuken en wou die archiefstukken zo snel als mogelijk inkijken! De 'stukken' konden vrij vlot aangevraagd en uit het depot opgehaald worden.

Dikke bundels oud archief staken keurig in de twee 'gereserveerde' zuurvrije dozen. Vergeeld, stofferig, maar bruikbaar! Het taalgebruik was even wennen. Maar vooral leuk en soms ook grappig. Het zou niet netjes zijn van mezelf om het taalgebruik van toen om te zetten in onze huidige taal. We spreken af dat de schuine

stukjes tekst in dit artikel letterlijk zijn overgenomen. Leuk, toch?

Jaren '20

In de jaren '20 is de voertaal gewoon Frans, en wordt er volop uitgezet. De *pootvissen* die het meest uitgezet worden zijn *carpels*, *voornen (rotschen)* en *tinken*. In die tijd werd de hoeveelheid trouwens niet in gewicht, maar in stuks omschreven. De pootvis komt vaak uit Duitsland. De karpers zijn specimen van zes maanden oud. In 1923 worden er bijvoorbeeld 2000 karpertjes uitgezet op

De aanzet tot dit artikel

MINISTERIE VAN LANDBOUW
BESTUUR VAN WATERS EN BOSSEN

XXXXXXX

XXX, N° 504/83.

Verdeling der Pootvissen
In de Houtvesterij Brugge
IN 19 55.

J.D.C. Jette - 2297-1946-200

NAAM van de te herbepoten waterloop	PLAATS van uitgieting	HOEVEELHEID pootvissen	STATION van aankomst	AANMERKINGEN
Kanaal Brugge-Sluis.....		Voorn. 7.000	Karper. 3.000	N. B. — De leveraar is belast met het rechtstreeks melden, aan de opzieners, van de datum en uren van aankomst, sloop van het getal kitten voor elk station. De ledige toestellen moeten onmiddellijk teruggezonden worden door den in dienst zijnden beambte, belast met de uitgieting. (Druksel n° 160)
Moerdijkkanaal.....		3.600	1.200	
Yzer ..		3.600	600	
Kan. v. Nieuwpoort n. Duinkerke		3.600	600	
Kanaal Ieper- Yzer		3.600	—	

Kan. Roeselare-Leie (Kachtembrug)		6.000	1.200	
Kan. Roeselare-Leie (Ingelminster brug)		6.000	1.200	
Kan. Kortrijk-Bossuit (Stacegembr)		5.400	600	
Kan. Kortrijk-Bossuit (Zwevegembr)		3.800	1.000	
Kanaal Ieper-Leie		2.400	600	
		45.000	10.000	

voor de uitgieting:

Indien het verschil van warmtegraad tusschen het water van de kitten en dit van den waterloop of den vijver, grooter is dan 4 tot 5 graden, moet die warmtegraad geleidelijk gelijk gemaakt worden, door bij kleine hoeveelheden water van de rivier of van den vijver te voegen bij dit van de kruiken, of door deze eenigen tijd te plaatsen in den te herbepoten waterloop.

Jaren '50

Op het Rijksarchief Brugge vond ik enkel archiefstukken uit de jaren '20 tot eind '40. Voor meer recentere info moest ik dus verder graven. Op een inventarislijst te Beveren (Oost-Vlaanderen) was het opnieuw bingo! Het woordje 'herbepotingen' zag ik maar wat graag verschijnen op de lijst.

Op een druilligere december morgen kachel ik met de auto naar Beveren-Waas, hopende op een flinke buit. De stukken dienden nog uit het magazijn opgehaald te worden, de spanning steeg. Het karretje met opgevraagde stukken reed de leeszaal binnen, en jawel, ook 'mijn' doos stond ertussen. Toen de bomvolle doos openging, vond ik een stevige pak documenten. Alles samengebonden met een koordje. Ongetwijfeld was ik de eerste die deze documenten ging inkijken, sinds de overdracht vanuit de PVC.

Ik trof er documenten uit de jaren '40 en '50. Mijn aandacht ging uiteraard naar de info uit de jaren '50. Tot mijn verbazing betroffen het grotendeels stukken uit West- en Oost-Vlaanderen.

Na het nodige spuurwerk kon ik vaststellen dat er niet zo heel veel veranderd was, in vergelijking met de jaren '40. Er werden nog steeds karpers à volenté uitgezet. Nog steeds visjes tussen de 10 en 15 cm. Ook de waterlopen die voorzien werden van pootvis waren quasi onveranderd gebleven. Het transport ging wel vaker per camion nu. Alvast een stap in de goeie richting. Ook de gebruikte taal leunt al iets dichters aan bij de taal die wij op vandaag gebruiken. Om jullie een idee te geven van wat er toen werd uitgezet, een scan van 'de verdeling der pootvissen in de Houtvesterij Brugge in 1955' (zie scan bovenaan de pagina)

Enkel Oost- en West-Vlaanderen?

Zo nu en dan botste ik ook op documentjes uit andere provincies. Omdat het opvolgen van karperbestanden op openbaar water (lees: spiegelkarperprojecten met open monitoring) en de daarbijhorende transparantie op vandaag zich hoofdzakelijk afspeelt in West- en Oost-Vlaanderen, geef ik slechts enkele korte passages mee uit andere die regio's.

— Vandaag, 23 april 1933, te 10 ure, is

de Noordwateringen te Veurne. Kennelijk verliep alles niet zo strikt, toendertijd. Ik vond immers een handgeschreven briefje van de brigadier (bij iedere uitzetting moest een brigadier aanwezig zijn die telkens verslag opmaakte) waarin hij kenbaar maakt dat niet alle *tinken* voor de Nieuwpoortse vaart ook effectief daar werden uitgezet. Er worden daar immers al veel *tinken* met de handlijn gevangen. Zo'n 500 stuks laat hij uitzetten in 'den etang van Brugge'. Vermoedelijk wordt hiermee het Waggelwater bedoeld.

Jaren '30

In die periode is er een ommekeer merkbaar. Vooral naar rapportering toe. De aanvragen en verslagen zijn uniform, er is duidelijk sprake van meer structuur. Nog steeds is karper zowat de belangrijkste pootvis. Op iedere bepotinglijst komt wel het woordje *Carpe* of *Karpertjes* voor. De grootte van de uit te zetten karpers is doorgaans 'minstens 10 cm'. Nog steeds aantallen, geen gewichten.

In die periode zijn er zowat drie hofleveranciers. Vandeput (Zonhoven), Bynens-Vaesens (Zonhoven) en Bellefroid (Leuven). Het transport gebeurt via de trein, en dat zorgt voor flink wat ellende. Later in dit artikel beschrijf ik enkele leuke anekdotes. Treinverhalen zijn er schering en inslag. De uitzetlocaties die hieronder

omschreven staan, zijn dan ook de treinstations uit de betreffende regio. Voor de volledigheid geef ik jullie eens een overzichtje van 1936 mee. Meteen meegeven dat ik in het Rijksarchief te Brugge enkel archief teruggevonden heb van West- en Oost-Vlaanderen.

Herbepoting der waterlopen, levering van karpers (12-15 cm) voor 1936.

Houtvesterij Brugge:

500 te Boesinge voor de Ypervaart

500 te Nieuwpoort voor de Yzer

500 te Forthem voor de Loovaart

500 te Loo voor de Loovaart

500 te Adinkerke voor de vaart naar

Duinkerke

500 te Iseghem voor de Roesselaere vaart

500 te Staceghem voor de vaart naar Kortrijk

500 te Roesselaere

Houtvesterij Gent:

500 te Sjingem voor den Arm der Schelde

500 te Melden voor den Arm der Schelde

300 te Gent-St-Pieters voor de Zonneput

600 te Eecke Nazareth voor de Doornhampje

500 te Drongen voor de Leie

500 te Astene voor de Leie

500 te Dendermonde voor Den Dender

Bovenstaande hoeveelheid wordt zowat ieder jaar (tussen 1934 en 1939) uitgezet. Soms wat meer, dan weer wat minder. In

1937 worden er door de houtvesterij Brugge en Gent samen 8100 karpers (12-15 cm) uitgezet (zie scan op volgende pagina). Ook *voornen* en *tinken* worden vrij massaal bepot.

Jaren '40

In de jaren '40 gaat het uitzetten van karper gewoon door. De verslagen zijn inmiddels nog verder gedetailleerd. Zo wordt er regelmatig aangegeven dat er spiegelkarper werd uitgezet. Soms staat er echter nog steeds gewoon 'karper'. In 1940 loopt het trouwens helemaal fout. Meer details hierover bij de anekdotes, verder in dit artikel.

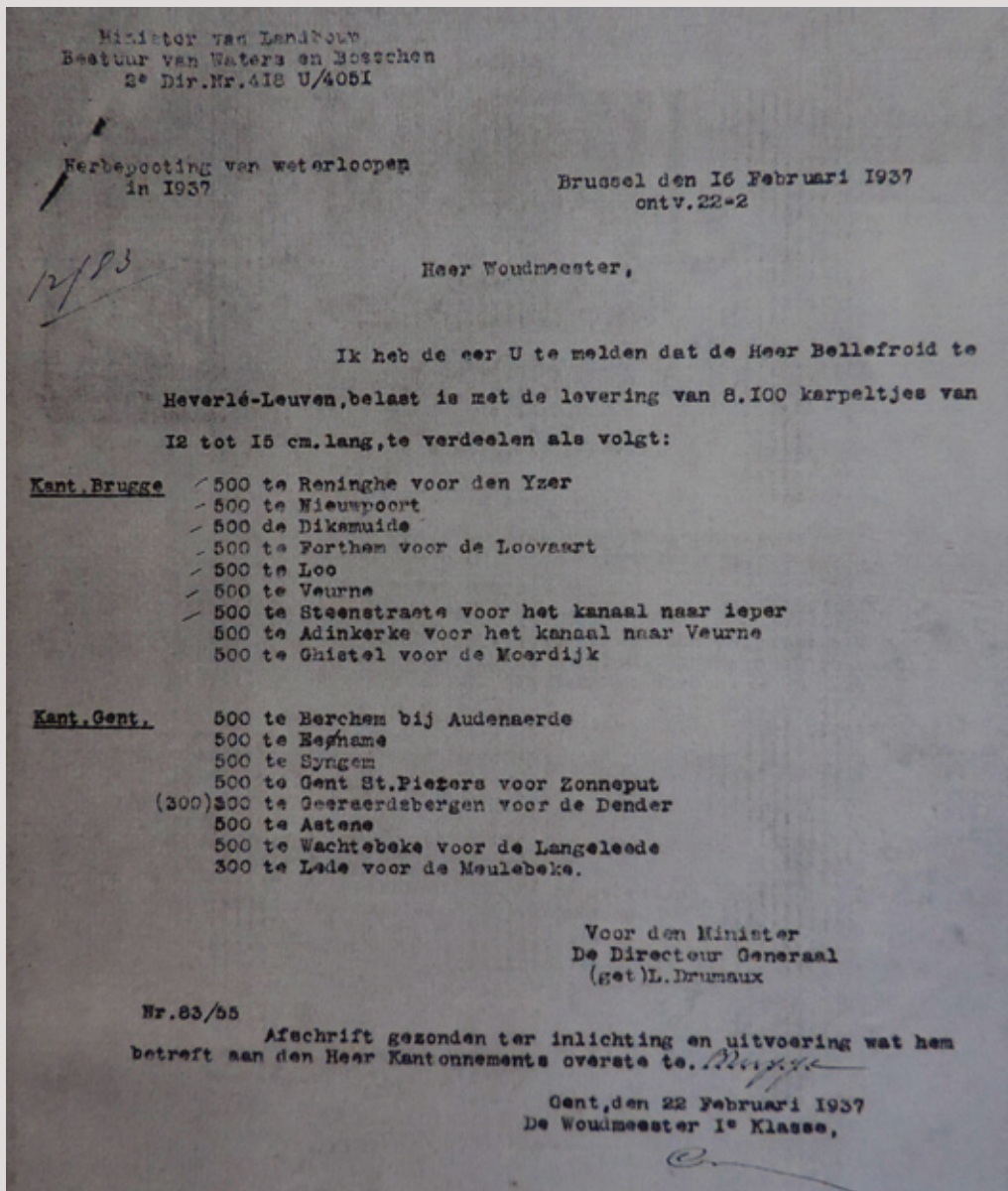
Op ieder verslag staan onderaan enkele aanbevelingen. Ik geef jullie er een tweetal mee.

Uitgietingsplaatsen:

Verschillende plaatsen kiezen waar zich geen vraatzuchtige visschen bevinden. Bij kleine hoeveelheden uitgieten. De jonge zalmachtige pootvisschen; nabij de bronnen met kei- of kiezelachtigen bodem, die in den zomer niet uitdrogen. Nooit in den voornaamsten waterloop. De karperachtigen in de bewierde en ondiepe bochten en krekens. De kreeften op het gras van den boord, en ze gedurende zekerer tijd begieten.

Voorzorgen te nemen

Gij zoudt desaangaande de zekerheid moeten hebben dat wij op den gestelden dag en uur over die camion zouden kunnen beschikken, alsook aangaande de prijs. Bij gebrek aan camion automobile, ware er middel om met paarden en wagens dit verder te doen? Volgens mijne zienswijze zou er op die manier kunnen te werk gegaan worden voor het vervoer rond Veurne, wanneer de visch te Veurne zou aankomen. Maar het ware geheel zeker veel moeilijker om met paard en wagen die visch naar Nieuwpoort te brengen, des te meer dat er voor die plaats eene betrekkelijke groote hoeveelheid visch zal nodig zijn, en namentlijk voor den Yzer, de kreek van Nieuwendamme, de vaart naar Plasschendale.

Ziehier eenige van de bijzonderste inlichtingen die gij moet laten geworden.

Een tweede anekdote is er eentje uit 1936. Geschreven door de directeur Generaal (voor den minister), gericht aan de woudmeester 1ste klasse, te Brugge.

Mijnheer de woudmeester,
Van verschillende zijden werd mij gewezen op het feit dat sommige visschers gebruik maken van de uitzettingen van pootvisschen om belangrijke vangsten te doen van visschen die niet altijd de wettelijke afmetingen hebben.

Dienvolgens verzoek ik U een gansch bijzondere bewaking te doen op de plaatsen waar visch uitgepoot wordt en desgevallend met hetzelfde doel stappen aan te wenden bij de plaatselijke Rijkswacht ten einde deze misbruiken tegen te gaan.

In 1939 is er de eerste keer sprake van snoekuitzettingen op de vaart van Roeselare en de vaart van Bossuyt. Toen al bleek het kanaal Kortrijk-Bossuyt een echt voorwater. Wedstrijdvisser weten waarover ik het nu heb.

De visscherijwachter argumenteert met

aangekomen in het station van Lier-Staat; 352 karpers, gezond en levenskrachtig, van 11 cm gemiddelde lengte, waaronder 170 stuks beneden de 10 cm. De uitgieting werd gedaan in de Kleine Neeth, lot 8, aan Mosdyk-werf, op 2kli.500 van de statie van aankomst. De afval was nietig. De zending kwam uit de vischkwekerij van Fr. Vandeput en Zoon, te Zonhoven.

— Vandaag, 31 maart 1934, te 14.10 uur, zijn aangekomen in het station van Brasschaet-Polygoon; 817 karpers, gezond en levenskrachtig, van 12 cm gemiddelde lengte, waaronder 205 stuks onder de 10 cm. De uitgieting werd gedaan in de vaart van Turnhout naar Antwerpen, lot 10, tusschen sluis 4 en 5. De afval was één doode visch. De zending kwam uit de vischkwekerij van P-J Bynens-Vaesen, te Zonhoven.

Anekdoten, klachten, enz.

Tot zover het officieel gedeelte. Tussen de vele archiefstukken vond ik ook leuke anekdotes. Handgeschreven brieven

van houtvesters aan de minister van landbouw, klachten richting kweker van de visscherijwachter, enz.

Hieronder een bloemlezing van enkele in het oog springende briefwisselingen.

De oudste anekdote is er eentje uit 1922. Amper leesbaar. Het taalgebruik van toen is echter zo mooi dat dit stukje tekst resoluut een plaatsje in dit artikel moet krijgen. Het gaat om een brief van Monsieur l'Inspecteur aan de Brigadier (uit regio Nieuwpoort-Veurne). Via die brief wil hij de brigadier informeren betreffende de aankomende pootvis.

Ik ontvang bericht dat er voor het kantonement Brugge, twee wagons visch uit Duitschland zullen aankomen. De totale hoeveelheid zal bedragen; 50.000 karpels en 10.000 tinken.

Indien wij in den statie te Veurne of te Nieuwpoort over het noodige goed water zouden mogen beschikken om de bidons te vullen. Gij zult desaangaande de heeren statieoversten raadplegen.

Indien gij te Veurne of Nieuwpoort een camion automobile zoudt kunnen krijgen om den visch tot aan de verscheidene waterloopen uwer brigade rond te voeren.

Filip met een originele kanaalspiegel. Zwom zijn of haar opa ooit op een kwekerij?

onderstaand:

De reden dat er snoek gevraagd wordt is; omdat er in beide vaarten geen snoek is, dat er veel te veel grondeling en abletten zijn.

In 1940 liep het goed fout. De kweker uit Zonhoven had op 1 april de pootvis op de trein richting West-Vlaanderen (Komen en Brugge) gezet, maar had nagelaten de betreffende woudmeester hiervan op de hoogte te brengen. Pas op 2 april kwamen er berichtgevingen vanuit de stations dat daar al sinds de vorige dag bidons met vis stonden te wachten. Het gevolg laat zich al raden. 517 dode pootvischen te Komen en 522 te Brugge. Zou hier de oorsprong liggen van de '1 aprilvis'?

In datzelfde jaar ging het een tweede keer fout. Op 26 april werden er nogmaals vissen per spoor naar West-Vlaanderen (regio Diksmuide) gebracht. De trein had echter 4 uren vertraging, waardoor er opnieuw een grote sterfte kon opgetekend worden. Het water in de ketels was te warm geworden, gevolgd door zuurstofgebrek. Een donker jaar dus, 1940.

Op 24 april 1942 vraagt de Heer De Clerck om extra uitstortingen te doen op de vaart van Brugge naar Sluis. De reden hiertoe is best bijzonder.

Deze vaart heeft veel geleden van den oorlog en hare bevolking bijna volledig vernietigd werd in mei 1940 na het ontploffen van de Siphon. Een afdamming is opgericht geweest aan de Siphon om te beletten dat het water naar de zee medegetrokken wordt.

Het water staat op hoog peil genoeg voor het visschen en desgevallend kleine uitstortingen te doen. Tot nu toe hebben wij daar voor 1942 nog geene uitstorting voorzien, gezien er altijd gevaar bestaat van verontreiniging door de vaart van Gent naar Oostende en van vernietiging van visch ter gelegenheid van eene herstelling der werken van een nieuw siphon.

De oorlog keert wel vaker terug in motiveringen tot visuitzettingen. Denk maar aan de overstroming op het einde van de bezetting. Hieronder een advies aan de Woudmeester 1ste Klasse, en de Houtvester te Brugge.

De waterlopen van Veurne-ambacht zijn volledig ontvolkt geworden op het einde der bezetting wegens de overstroming der streek met zeewater. Tot voor korten tijd bevatten deze waterlopen nog een tamelijk groot gehalte aan zout. Dit zout is echter thans volledig verdwenen, vooral in verband met de overvloedige regens. De noodige vischuitstortingen in deze kanalen, werden aangeduid op den staat der vischuitstortingen voor 1947.

Afrondend...

Het liefst had ik op documenten uit de jaren '60 tot '80 gestoten. Het zijn immers die uitzettingen die doorslaggevend zijn voor wat betreft onze huidige vangsten. Ik raak er stilaan van overtuigd dat onze vele duizenden kanaal- en rivierkarpers deels hun oorsprong kennen op een kwekerij (of nakomelingen van ouders, afkomstig van een kwekerij). Weinig romantisch, ik weet het.

De realiteit is dat documenten uit die periode nog niet zijn overgedragen aan het Rijksarchief en zich nog in de kelders van

de PVC of ANB bevinden. Vooralsnog heb ik daar echter geen ingang gevonden. Het zou me niet verwonderen dat de jeugdigen onder ons dit artikel niet helemaal gelezen hebben. Voor zij die deze laatste zinnen wel lezen; chapeau, je bent gelukkig ruimer dan aas, materiaal en goedkope stekken. Vind ik leuk! Ik mag hopen dat jullie konden genieten van dit stukje geschiedenis. Voor mezelf een mooie afsluiter, na zeven (relatief) actieve jaren binnen het VBK. Tijd voor 'n nieuw hoofdstuk, andere accenten.

Vang ze, en meld ze terug (die spiegels).

Bronvermelding:
Rijksarchief Brugge
Rijksarchief Beveren

Filip Matthys

FUN FISHING®
CARP EXPERT SINCE 1994

Oplosbare attractieve buitenzijde
Hoogwaardige poeders en liquides, rijk aan aminozuren

Harde binnenkern
Hoge voedingswaarden

Bloodworm :
Vervaardigd uit echte bloodworm

Het externe deel lost op en laat gelijkmatig zijn attractoren los

Flavours komen gemakkelijk vrij

Mulberry & Cherry Blossom   Squid & Garlic   Spice Bomb   Monster Crab   Bloodworm   Mussel & Crayfish

WWW.FUNFISHING.FR |